



LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJĄ IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE TEISINGUMO MINISTERIJOS

2021-05-11 Nr. 4D-2021/1-152
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas arba pareiškėjas) skundą, kuriame skundžiamasi dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau tekste ir citatose vadinama – TM arba Teisingumo ministerija) ir dėl Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau tekste ir citatose vadinama – KD arba Kalėjų departamentas) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundų ir prašymų nagrinėjimu.

2. Pareiškėjas skunde (toliau vadinama – Skundas), be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. 2020-12-21 išsiuntė Teisingumo ministerijai prašymą dėl nuteistųjų maitinimui skiriamo per mažo finansavimo, 2021-01-08 gavo Teisingumo ministerijos raštą, kuriuo jis informuojamas apie prašymo persiuntimą Kalėjų departamentui, o Kalėjų departamentas jo prašymą 2021-01-13 dar kartą persiuntė Marijampolės pataisos namų (toliau vadinama ir – Marijampolės PN) administracijai;

2.2. nesupranta, kodėl Teisingumo ministerija nenagrinėja jos kompetencijai priskirto prašymo, nes ši institucija yra atsakinga už bausmių vykdymo politikos formavimą, o Marijampolės pataisos namų administracija negali kompetentingai atsakyti dėl nuteistiesiems skiriamo finansavimo;

2.3. 2021-01-12 parašė skundą Teisingumo ministerijai dėl Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių keitimo, numatant, kad nuteistiesiems, nevalgantiems gyvulinės kilmės produktų, turėtų būti leidžiama nusipirkti daugiau vaisių ir daržovių;

2.4. Teisingumo ministerija 2021-01-22 raštu vėl informavo, kad jo skundą persiuntė nagrinėti Kalėjų departamentui, nors teisės aktų rengimas priskirtas šios ministerijos kompetencijai.

2.5. 2020-11-03 ir 2020-11-16 parašė skundus Kalėjų departamentui dėl Marijampolės pataisos namuose neveikiančio šildymo, skundai buvo persiusti nagrinėti Marijampolės pataisos namų administracijai, nors pataisos namų administracija nespėdė problemos ir teikė neteisingą informaciją;

2.6. 2020-12-17 išsiuntė dar vieną skundą Kalėjų departamentui dėl Marijampolės PN atsakymo į skundą (dėl neveikiančio šildymo) teisėtumo. Kalėjų departamentas 2021-01-13 atsakyme nurodė, kad skundas atmestinas, nes šildymas Marijampolės pataisos namuose veikia, atsakyme remiamasi dvejų metų senumo Nacionalinio visuomenės sveikatos centro patikrinimo aktu;

2.7. Kalėjų departamentas 2021-01-12 raštu Nr. 2S-82 persiuntė Marijampolės pataisos namų administracijai Pareiškėjo skundą, kurį Kalėjų departamentui persiuntė Seimo kontrolierius.

Seimo kontrolieriaus rašte buvo prašoma neatskleisti asmens duomenų, tačiau Kalėjimų departamentas skundą persiuntė su visais asmens duomenimis.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti jo Skundo aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2021-02-18 raštu Nr. 4D-2021/1-152/3D-456 kreipėsi į Teisingumo ministeriją, prašydamas paaiškinti Pareiškėjo Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2021-03-05 gautas Teisingumo ministerijos 2021-03-04 raštas Nr. (1.39E) 7R-1265, kuriame pateikiama informacija:

4.1. „2020 m. gruodžio 30 d. Teisingumo ministerija gavo X 2020 m. gruodžio 21 d. prašymą-skundą [...], kuriame pareiškėjas skundėsi maitinimo kokybe, pateikė nuomonę dėl galimai nepakankamų paros maitinimo išlaidų normų, prašė pateikti informaciją, kaip kito šių normų dydžiai, teiravosi dėl maitinimo kokybės gerinimo arba leidimo nuteistiesiems maitintis, įsigyjant daugiau maisto produktų, jei nesprendžiamas klausimas dėl maisto kokybės. Minėtame skunde prašymas didinti paros maitinimo išlaidų normas nebuvo suformuluotas.“

Teisingumo ministerija šį Pareiškėjo skundą persiuntė nagrinėti Kalėjimų departamentui 2021-01-08 raštu, tą pačią dieną atskiru raštu apie skundo persiuntimą informuotas ir Pareiškėjas.

Kalėjimų departamentas šį skundą 2021-01-13 dar kartą persiuntė nagrinėti Marijampolės PN, tačiau, atsakymą parengus Marijampolės PN administracijai, Kalėjimų departamentas Pareiškėjui 2021-03-05 parengė papildomą atsakymą ir informavo, kad KD inicijavo asmenų, laikomų pataisos įstaigose, paros maitinimo išlaidų normų peržiūrą bei pasiūlymų dėl poreikio jas keisti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai pateikimą.

Pareiškėjas taip pat buvo informuotas, kad Marijampolės PN, pasibaigus maitinimo paslaugų teikimo sutarčiai, planuoja nuo 2021 m. gegužės 10 d. pradėti nuteistųjų, atliekančių bausmę Kybartų sektoriuje, maitinimą ūkio būdu (kai maisto gaminimą organizuos pati įstaiga). Jei Kybartų sektoriuje nuteistųjų maitinimas ūkio būdu pasiteisins, šis būdas bus diegiamas ir Marijampolės sektoriuje.

4.2. „2021 m. sausio 15 d. Teisingumo ministerija gavo X 2021 m. sausio 12 d. skundą [...]. Šiame skunde pareiškėjas nurodė, kad pataisos įstaigoje veikiančioje parduotuvėje nėra veganams vartoti tinkamų maisto prekių, skundė Marijampolės pataisos namuose sudarytas apsipirkimo pataisos įstaigos parduotuvėje sąlygas (vieną kartą per savaitę), pateikė nuomonę, kad veganams turėtų būti leidžiama pirkti daugiau daržovių ir vaisių, įvairių kruopų, dribsnių, galimai nepakankamų paros maitinimo išlaidų normų, prašė nurodyti, ar kas numatoma keisti dėl maisto prekių įsigijimo, išsakė nepasitenkinimą dėl pataisos įstaigoje vykdomo nuteistųjų maitinimo.“

Teisingumo ministerija šį Pareiškėjo skundą persiuntė nagrinėti Kalėjimų departamentui 2021-01-22 raštu, tą pačią dieną atskiru raštu apie skundo persiuntimą informuotas ir Pareiškėjas.

Kalėjimų departamentas šį skundą 2021-01-28 persiuntė nagrinėti Marijampolės PN.

4.3. „Pagal X skundų turinį, pastebėtina, kad pareiškėjas iš esmės skundėsi pataisos įstaigos sudarytomis sąlygomis dėl veganų maitinimosi poreikių įgyvendinimo, kreipėsi [...] dėl informacijos apie bausmės vykdymo tvarką ir sąlygas. [...]

Taip pat pastebėtina, kad Teisingumo ministerija yra Lietuvos Respublikos valstybės įstaiga, kurios paskirtis – formuoti valstybės politiką, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą teisingumo ministrui pavestose valdymo srityse. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 9 d. nutarimu Nr. 851, 8.35 punkte taip pat nustatyta, kad Teisingumo ministerija teisės aktų nustatyta tvarka nagrinėja asmenų prašymus ir skundus, priskirtinus ministerijos kompetencijai, imasi priemonių, kad būtų atsakyta į juose keliamus klausimus. [...]

Teisingumo ministerija, atsižvelgdama į pareiškėjo skundo turinį, BVK [Lietuvos

Respublikos bausmių vykdymo kodekso] nuostatas, Kalėjų departamento veiklos tikslus ir funkcijas, taip pat vadovaudamasi VAI [Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo] principais ir 11 straipsnio 4 dalimi, X skundus persiuntė nagrinėti pagal kompetenciją Kalėjų departamentui [...], apie tai atitinkamai informuodama pareiškėją [...].“

4.4. „Papildomai informuojame, kad X 2021 m. sausio 18 d. buvo pateikęs skundą Kalėjų departamentui. Šio skundo turinys yra iš esmės analogiškas Teisingumo ministerijai teiktiems ir persiųstiems minėtam departamentui skundams. Kalėjų departamentas 2021 m. vasario 25 d. raštu Nr. 2S-827 pateikė atsakymą X, kuriame išsamiai išaiškino nuteistajam maitinimo organizavimo tvarką, atkreipė jo dėmesį, kad 2020 m. buvo keičiami nuteistųjų valgiaraščiai, juos papildant naujais valgiaraščiais, veganams įtraukiant į racioną naujų produktų, daugiau vaisių. Taip pat Kalėjų departamentas informavo, kad neturi planų inicijuoti teisinio reguliavimo pokyčius, susijusius su veganams didesniais įkalnimo įstaigose veikiančiose parduotuvėse parduodamų vaisių ir daržovių kiekiais, nes fiziologines mitybos normas užtikrina pilnavertis maitinimas pagal valgiaraščius, o parduotuvių veikla – tai nuteistiesiems sudaryta papildoma galimybė įsigyti mėgstamų maisto produktų ir kitų prekių.“

5. Seimo kontrolierius 2021-02-18 raštu Nr. 4D-2021/1-152/3D-457 kreipėsi į Kalėjų departamento pareigūnus, prašydamas paaiškinti Pareiškėjo Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2021-03-08 gautas Kalėjų departamento 2021-03-05 raštas Nr. 2S-961 raštas, kuriuo paaiškinama:

5.1. „Kalėjų departamente 2021 m. sausio 8 d. buvo gautas Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos persiustas X (toliau – Pareiškėjas) 2020 m. gruodžio 21 d. prašymas-skundas (registruotas Nr. 2G-4856) dėl blogėjančio maitinimo ir apsipirkimų ribojimų bei draudimų Marijampolės pataisos namuose (toliau – Marijampolės PN arba Įstaiga) veikiančioje nuteistųjų parduotuvėje [...]. Pažymime, kad šiame skunde nėra paminėta apie nuteistųjų maitinimui skiriamą finansavimą ar jo didinimą. Pareiškėjas minėtame skunde nurodė, kad asmens, laikomo kardomojo kalnimo ar laisvės atėmimo vietoje, paros maitinimo išlaidų normos, kurios nustatytos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. 1R-252 „Dėl teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymo Nr. 253 „Dėl skiriamų maisto produktų vidutinių paros kiekių ir paros maitinimo išlaidų normų asmenims, laikomiems kardomojo kalnimo ir laisvės atėmimo vietose, patvirtinimo“ pakeitimo“, yra mažos. Skunde akcentuojamas blogas maitinimas ir maisto produktų apsipirkimų ribojimai bei draudimai nuteistųjų parduotuvėje. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio nuostatomis, įvertinus, kad Pareiškėjas neskundė Marijampolės PN direktoriaus veiksmų ar sprendimų, šis skundas buvo persiustas Marijampolės PN. Informuojame, kad Kalėjų departamentas 2021-03-05 rašte Nr. 2S-961, papildydamas Marijampolės PN atsakymą į Pareiškėjo 2020 m. gruodžio 21 d. prašymą-skundą dėl maitinimo, nurodė asmenų, laikomų pataisos įstaigose, paros maitinimo išlaidų normos dydį ir jo pokytį, paaiškino apie šių normų peržiūrą bei pasiūlymų dėl poreikio jas keisti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai pateikimą [...].“

5.2. Kalėjų departamentas 2020-11-12 gavo Pareiškėjo 2020-11-03 skundą dėl netinkamo šildymo ir 2020-11-18 persiuntė jį nagrinėti Marijampolės PN, apie tai informuodamas Pareiškėją.

5.3. Kalėjų departamentas 2020-12-29 gavo Pareiškėjo 2020-12-17 skundą dėl Marijampolės PN atsakymo pagrįstumo. Kalėjų departamentas 2021-01-13 atsakyme Pareiškėjui nurodė, kad nėra pagrindo teigti, jog Marijampolės PN atsakyme yra pateikta melaginga informacija. Marijampolės PN paaiškino, kad Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Lietuvos Respublikos sveikatos ministerijos Marijampolės departamento specialistai, atlikdami patikrinimus nėra nustatę pažeidimų ir trūkumų dėl temperatūros įstaigos patalpose. Taip pat rašte nurodoma, kad centrinis šildymas buvo pajungtas 2020-10-21, pajungus centrinį šildymą, buvo sureguliuotas šilumos paskirstymas, kad būtų tolygiai šildomos visos patalpos.

5.4. Kalėjų departamentas 2020-12-11 rašte, atsakydamas į Pareiškėjo 2020-11-16 skundą dėl netinkamo maitinimo, gautą 2020-11-26, pranešė, kad Marijampolės PN nuteistiesiems

išduodamo maisto sudėtis, kiekis, kokybė yra tikrinama Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos darbuotojų. Maisto kokybė (kaloringumas, baltymų, riebalų, angliavandenių kiekis) periodiškai tiriama nepriklausomoje maisto tyrimo laboratorijoje. Išduodamo maisto kokybė bei kiekis kiekvieną mėnesį yra tikrinami Marijampolės PN direktoriaus įsakymu sudarytos Nuteistųjų maitinimo kontrolės komisijos. Pagal Kauno technologijos universiteto maisto instituto maisto tyrimo centro paskutinių tyrimų, atliktų 2020 m. rugsėjo 22 ir 28 d. dėl maisto kaloringumo ir kokybės, protokolą Nr. 88701, pažeidimų nenustatyta. Marijampolės PN komisija, atlikusi 2020 m. lapkričio 24 d. patikrinimą dėl maisto patiekalų temperatūros, maisto porcijų ir valgyklos darbuotojų higienos normų laikymosi, pažeidimų valgykloje nenustatė. Ši komisija 2020 m. lapkričio 16–24 d. tikrino pasirinktinai per pietus, pusryčius ar vakarienę nuteistiesiems tiekiamo į kameralų tipo patalpas maisto kokybę, patikrinimo metu pažeidimų nenustatyta. Maisto patiekalų temperatūra atitiko normas, maistas patiektas pagal valgiaraščius. Pareiškėjui, kaip ir kitiems nuteistiems asmenims, kuriems maitinimas tiekiamas pagal vegetarams skirtą valgiaraštį, maisto patiekalai, taip pat ir sriuba, Marijampolės PN yra patiekiami atskiruose induose nuo maisto, pagaminto pagal įprastą (nevegetarinį) valgiaraštį, išskyrus tuos patiekalus, kurių sudedamosios dalys bei pagaminimo būdas yra tokie patys kaip ir maisto, pagaminto pagal įprastą valgiaraštį.

Pareiškėjui taip pat buvo paaiškinta, kad paros maitinimo išlaidų norma vienam nedirbančiam vyrui, laikomam kardomojo kalinimo ar laisvės atėmimo vietoje, kuri yra nuo 1,05 Eur iki 1,45 Eur, buvo nustatyta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. 1R-252 „Dėl teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymo Nr. 253 „Dėl skiriamų maisto produktų vidutinių paros kiekių ir paros maitinimo išlaidų normų asmenims, laikomiems kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose, patvirtinimo pakeitimo“.

5.5. „Paiškiname, kad susipažinus su pareiškėjo skundu [persiųstu Seimo kontrolieriaus], nustatyta, kad skundžiami Marijampolės pataisos namų administracijos veiksmai, neužtikrinant saugių kalinimo sąlygų. Skundas grindžiamas bendro pobūdžio teiginiais, nuogastavimais dėl galimybės užsikrėsti koronavirusu (Covid-19). Jame nėra skundžiami konkretaus Marijampolės pataisos namų darbuotojo veiksmai, ko pasekoje būtų galima teigti, kad darbuotojas, kurio veiksmai yra skundžiami, galėtų kerštauti Pareiškėjui. Todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme įtvirtintu subsidiarumo principu, kuris reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami žemiausiu efektyvumą galinčiu užtikrinti viešojo administravimo sistemos lygmeniu, bei atsižvelgdami į aplinkybę, kad nėra skundžiami konkretūs Marijampolės pataisos namų direktoriaus veiksmai ar sprendimai, buvo priimtas sprendimas pareiškėjo skundą persiųsti Marijampolės pataisos namams. Dėl žmogiškosios klaidos, bet ne dėl tyčinio veiksmo, skundą nagrinėjęs asmuo neatsižvelgė į Seimo kontrolieriaus prašymą neatskleisti Pareiškėjo duomenų ir inicijavo skundo persiuntimą Įstaigai, dėl ko buvo įspėtas ir paprašytas ateityje veikti rūpestingiau ir atidžiau bei laikytis gero administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (BVK):

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento

direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

7. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (VAĮ):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 3) *efektyvumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas ir įgyvendindamas sprendimus, jam skirtus išteklius naudoja kuo mažesnėmis sąnaudomis ir siekia geriausio rezultato; [...] 5) *išsamumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...] 9) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; 10) *proporciningumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo mastas ir jo įgyvendinimo priemonės turi atitikti būtinus ir pagrįstus administravimo tikslus; 11) *skaidrumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjekto veikla turi būti vieša, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus; 12) *subsidiarumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami žemiausiu efektyvumą galinčiu užtikrinti viešojo administravimo sistemos lygmeniu; [...]“;

10 straipsnis. Administracinių sprendimų priėmimas – „1. Administracinius sprendimus priimti turi teisę tik viešojo administravimo subjektai, turintys šio įstatymo nustatyta tvarka jiems suteiktus įgaliojimus. [...] 4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys. 5. Administraciniame sprendime turi būti nurodyta: 1) administracinį sprendimą priėmusio viešojo administravimo subjekto pavadinimas; 2) administracinio sprendimo data; 3) administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris; 4) atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos; 5) administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; 6) administracinio sprendimo motyvai; 7) administracinio sprendimo apskundimo tvarka, nurodant konkrečią skundą nagrinėjančią instituciją ar įstaigą, skundo padavimo terminą ir teisės aktą, reglamentuojantį apskundimo tvarką; 8) administracinį sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė ir pareigos. 6. Administracinis sprendimas turi būti pasirašytas jį priėmusio pareigūno, valstybės tarnautojo, kito įstatymų nustatyta specialų statusą turinčio fizinio asmens arba viešojo administravimo subjekto vadovo, jo pavaduotojo ar įgalioto asmens. Kai administracinis sprendimas priimamas naudojantis valstybės informacinėmis sistemomis, sprendimo pasirašymui prilyginamas patvirtinimas (autorizavimas) valstybės informacinėje sistemoje“;

11 straipsnis. Prašymų ir skundų administraciniam sprendimui priimti pateikimas ir nagrinėjimas – „4. Jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme ar skunde išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl prašyme ar skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui. Jeigu nėra kito viešojo administravimo subjekto, kuriam galėtų būti perduotas nagrinėti pagal kompetenciją prašymas ar skundas, viešojo administravimo subjektas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos apie tai praneša asmeniui, paaiškindamas jo prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis.“

8. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu

Nr. 875 (toliau vadinama – Taisyklės), nustatyta:

„35. Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį:

35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...].

[...]

38. Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

9. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 9 d. nutarimu Nr. 851, (toliau vadinama – Nuostatai) numatyta:

„1. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (toliau – Teisingumo ministerija, ministerija) yra Lietuvos Respublikos valstybės įstaiga. Teisingumo ministerija formuoja valstybės politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, o įstatymų nustatytais atvejais – ją įgyvendina teisingumo ministrui pavestose valdymo srityse.

[...]

7. Teisingumo ministerijos veiklos tikslai yra formuoti valstybės politiką nacionalinės teisinės sistemos plėtros, civilinės teisės, civilinio proceso, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso, suėmimo, bausmių ir probacijos vykdymo, administracinės teisės, administracinių nusižengimų teisenos, administracinių bylų teisenos [...] ir organizuoti, koordinuoti bei kontroliuoti šios valstybės politikos įgyvendinimą.

8. Teisingumo ministerija, siekdama jai nustatytų veiklos tikslų, atlieka šias funkcijas:

8.1. rengia nacionalinės teisinės sistemos plėtros, civilinės teisės, civilinio proceso, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso, suėmimo, bausmių ir probacijos vykdymo, administracinės teisės, administracinių nusižengimų teisenos, administracinių bylų teisenos, [...] teisės aktų projektus, derina registrų veiklą reguliuojančių įstatymų projektus;

[...]

8.35. teisės aktų nustatyta tvarka nagrinėja asmenų prašymus ir skundus, priskirtinus ministerijos kompetencijai, imasi priemonių, kad būtų atsakyta į juose keliamus klausimus; [...].“

10. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 1R-58, numatyta:

„1. Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjimų departamentas) yra įstaiga prie Teisingumo ministerijos, kurios paskirtis – metodiškai vadovauti ir kontroliuoti probacijos tarnybų ir laisvės atėmimo vietų įstaigų veiklą.

[...]

7. Kalėjimų departamento veiklos tikslai yra dalyvauti nacionalinės bausmių vykdymo ir probacijos politikos formavimo procese organizuojant, koordinuojant ir kontroliuojant tinkamą ir vienodą probacijos, bausmių (išskyrus baudas), baudžiamojo poveikio priemonių (išskyrus turto

konfiskavimą, išplėstinį turto konfiskavimą ir įmokas į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą), auklėjamojo poveikio priemonių (išskyrus atidavimą į specialią auklėjimo įstaigą) ir kardomosios priemonės – suėmimo vykdymą Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose, nepažeidžiant asmens teisių ir laisvių.

8. Kalėjimų departamentas, siekdamas jam nustatytų veiklos tikslų, atlieka šias funkcijas:

[...]

8.19. teikia teisingumo ministrui siūlymus dėl teisinio reguliavimo, susijusio su bausmių vykdymu ir probacija, tobulinimo;

[...]

8.28. Kalėjimų departamento direktoriaus nustatyta tvarka organizuoja ir vykdo Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų centralizuotą materialinį ir techninį aprūpinimą, taip pat aprūpinimą koviniais ir sportiniais šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, asmens saugos ir aktyviosios ginties priemonėmis (vykdo viešuosius pirkimus);

8.29. prižiūri ir kontroliuoja Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonės „Mūsų amatai“ ūkinę ir finansinę veiklą;

[...]

8.31. nustatyta tvarka nagrinėja asmenų prašymus, skundus ir pranešimus, priskirtinus Kalėjimų departamento kompetencijai; [...].“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

11. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT):

11.1. 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2876/2011)“;

11.2. 2009-04-02 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A756-422/2009, yra nurodęs:

„[...] viešojo administravimo institucijos priimamiems sprendimams (individualiems administraciniams aktams) keliami Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai. Šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad individualus administracinis sprendimas turi būti pagrįstas nustatytais faktais ir teisės aktų normomis, o 2 dalyje nurodyta, kad sprendime turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos bei nurodyta sprendimo apskundimo tvarka. Šios nuostatos reiškia, kad akte turėtų būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą; motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. Ši teisės norma siejama su teisėtumo principu, pagal kurį reikalaujama, kad viešojo administravimo subjektai savo veikla nepažeistų teisės aktų reikalavimų, kad jų sprendimai būtų pagrįsti, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus“;

11.3. LVAT savo praktikoje nuosekliai pažymi, kad kiekvienas viešojo administravimo

subjektas veiklą vykdo teisės aktais nustatytos kompetencijos ribose. Kompetencija kaip kompleksas tam tikrų priemonių (uždaviniai, funkcijos, teisės ir pareigos, veiklos formos ir metodai) yra svarbiausia administracinio teisinio statuso sudėtinė dalis (2014 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A662-293/2014). Viešojo administravimo subjekto administracinę teisinę statusą sudaro tokie elementai kaip uždaviniai, funkcijos, teisės ir pan. Kiekvieno šio elemento vaidmuo nurodytame kontekste yra skirtingas, todėl jie negali būti tapatinami arba tam tikros analizės (sisteminės, loginės ir t. t.) būdu iš vieno išvedami kiti. Tai reiškia, kad viešojo administravimo subjekto administracinis teisinis statusas juridškai turi būti aiškiai ir konkrečiai apibrėžtas teisės aktuose (2013 m. liepos 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A662-1405/2013). Viešojoje teisėje taikomi įstatymo viršenybės ir teisinio apibrėžtumo principai lemia tai, kad visi viešojo administravimo subjektai turi tik tokius įgaliojimus, kurie jiems suteikti konkrečiomis teisės aktu normomis ir svarbu, kad institucijos, vykdydamos įstatymais joms priskirtą veiklą, veiktų tik taip, kaip numato teisės aktai (2014 m. kovo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-727/2014; 2015 m. liepos 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1547-502/2015; 2012 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A858-257/2012).

Tyrimo išvados

12. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

- 12.1. dėl Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų, susijusių su skundų nagrinėjimu;
- 12.2. dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų, susijusių su skundo nagrinėjimu.

Dėl Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų, susijusių su skundų nagrinėjimu

13. Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolieriui rašė, kad kreipėsi į Teisingumo ministeriją su skundais dėl nuteistųjų maitinimo; skunduose nurodė, kad veganams skiriamas maitinimas yra nepakankamas, veganams neleidžiama parduotuvėje įsigyti daugiau ir įvairesnių maisto produktų. Teisingumo ministerija jo skundų netyrė ir persiuntė nagrinėti Kalėjų departamentui.

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad vienas iš Pareiškėjo skundų Teisingumo ministerijoje buvo gautas 2020-12-30. Pareiškėjas skundėsi maitinimo kokybe, pateikė nuomonę dėl galimai nepakankamų paros maitinimo išlaidų normų, prašė pateikti informaciją, kaip pakito šių normų dydžiai, teiravosi dėl maitinimo kokybės gerinimo arba leidimo nuteistiesiems maitintis įsigyjant daugiau maisto produktų, jei nesprendžiamas klausimas dėl maisto kokybės. Teisingumo ministerija šį Pareiškėjo skundą per siuntė nagrinėti Kalėjų departamentui 2021-01-08 raštu, tą pačią dieną atskiru raštu apie skundo persiuntimą informuotas ir Pareiškėjas.

Kalėjų departamentas šį skundą 2021-01-13 persiuntė nagrinėti Marijampolės PN administracijai, kuri nuteistajam atsakė 2021-01-28 raštu. Kalėjų departamentas Pareiškėjui papildomai atsakymą į šį skundą parengė 2021-03-05 ir informavo, kad Kalėjų departamentas inicijavo asmenų, laikomų pataisos įstaigose, paros maitinimo išlaidų normų peržiūrą bei pasiūlymų dėl poreikio jas keisti Teisingumo ministerijai pateikimą. Pareiškėjas taip pat buvo informuotas, kad Marijampolės PN, pasibaigus maitinimo paslaugų teikimo sutarčiai, planuoja nuo 2021 m. gegužės 10 d. Kybartų sektoriuje pradėti nuteistųjų maitinimą ūkio būdu (kai maisto gaminimą organizuos pati įstaiga). Jei Kybartų sektoriuje nuteistųjų maitinimas ūkio būdu bus tinkamas, šis būdas bus diegiamas ir Marijampolės sektoriuje.

15. Skundo tyrimo metu taip pat nustatyta, kad kitas Pareiškėjo skundas Teisingumo ministerijoje buvo gautas 2021-01-15. Šiame skunde Pareiškėjas nurodė, kad pataisos įstaigoje veikiančioje parduotuvėje nėra veganams vartoti tinkamų maisto prekių, skundė Marijampolės PN sudarytas apsipirkimo pataisos įstaigos parduotuvėje sąlygas (vieną kartą per savaitę), pateikė

nuomonę, kad veganams turėtų būti leidžiama pirkti daugiau daržovių ir vaisių, įvairių kruopų, dribsnių, galimai nepakankamų paros maitinimo išlaidų normų, prašė informuoti, ar nėra planuojamas Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių keitimas, susijęs su apsipirkimais parduotuvėje. Teisingumo ministerija šį Pareiškėjo skundą persiuntė nagrinėti Kalėjimų departamentui 2021-01-22 raštu, tą pačią dieną atskiru raštu apie skundo persiuntimą informuotas ir Pareiškėjas.

Kalėjimų departamentas Teisingumo ministerijos persiūtą skundą 2021-01-25 dar kartą persiuntė nagrinėti Marijampolės PN administracijai.

Kalėjimų departamentas 2021-02-25 pateikė atsakymą Pareiškėjui dėl kito skundo, kuriame nuteistasis skundė tas pačias aplinkybes. Šiame atsakyme Kalėjimų departamentas paaiškino nuteistųjų maitinimo organizavimo tvarką, atkreipė dėmesį, kad 2020 m. buvo keičiami nuteistųjų valgiaraščiai, juos papildant naujais patiekalais, įtraukiant į racioną naujų produktų veganams. Kalėjimų departamentas informavo, kad neturi planų inicijuoti teisinio reguliavimo pokyčius, susijusius su veganams įkalinimo įstaigose veikiančiose parduotuvėse parduodamų vaisių ir daržovių didesniais kiekiais, nes fiziologines mitybos normas užtikrina pilnavertis maitinimas pagal valgiaraščius, o parduotuvių veikla – tai nuteistiesiems sudaryta papildoma galimybė įsigyti mėgstamų maisto produktų ir kitų prekių.

16. Viešojo administravimo įstatyme numatyta, kad Viešojo administravimo subjektai savo veikloje turi vadovautis išsamumo, objektyvumo, proporcingumo ir kitais principais.

VAĮ 11 straipsnyje numatyta: jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme ar skunde išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl prašyme ar skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui.

VAĮ įtvirtintas subsidiarumo principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami tuo viešojo administravimo sistemos lygiu, kuriuo jie yra efektyviausi. Kaip pažymėjo savo praktikoje LVAT, viešojoje teisėje taikomi įstatymo viršenybės ir teisinio apibrėžtumo principai lemia tai, kad visi viešojo administravimo subjektai turi tik tokius įgaliojimus, kurie jiems suteikti konkrečiomis teisės aktų normomis, ir svarbu, kad institucijos, vykdydamos įstatymais joms priskirtą veiklą, veiktų tik taip, kaip numato teisės aktai.

Taigi, viešojo administravimo subjektas, įvertinęs gauto skundo turinį ir nustatęs, jog negali spręsti jame išdėstytų klausimų arba priimti atitinkamų administracinių sprendimų, persiunčia tokį skundą kompetentingai įstaigai, kuri gali efektyviausiai pagal kompetenciją išspręsti pareiškėjų keliamus klausimus, o jei tokios institucijos nėra, apie tai pareiškėją informuoja taip pat per 5 darbo dienas.

17. Pažymėtina, kad, vadovaujantis Nuostatais, Teisingumo ministerija yra Lietuvos Respublikos valstybės įstaiga, kuri formuoja valstybės politiką jai priskirtose srityse, įskaitant ir bausmių vykdymą, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, o įstatymų nustatytais atvejais – ją įgyvendina teisingumo ministrui pavestose valdymo srityse. Teisingumo ministerija, siekdama jai nustatytų veiklos tikslų, teisės aktų nustatyta tvarka nagrinėja asmenų prašymus ir skundus, priskirtinus ministerijos kompetencijai, imasi priemonių, kad būtų atsakyta į juose keliamus klausimus, rengia suėmimo, bausmių ir probacijos vykdymo teisės aktų projektus.

Teisingumo ministerija, įvertinus Pareiškėjo 2020-12-30 gauto skundo turinį nustatė, kad nuteistasis kėlė bendro pobūdžio klausimus, susijusius su maitinimo tvarka ir maisto normomis veganiškai besimaitinantiems nuteistiesiems, konkretūs klausimai nebuvo suformuluoti, todėl skundas buvo persiūtą pagal kompetenciją nagrinėti Kalėjimų departamentui.

Antrajame skunde, kuris Teisingumo ministerijoje gautas 2021-01-15, Pareiškėjas skundėsi dėl apsipirkimo parduotuvėje pakeitimų, susijusių su sumažintais galimo nusipirkti maisto įvairove ir kiekiais, ir klausė, ar Teisingumo ministerija neplanuoja keisti teisės aktu, susijusių su nuteistųjų

maitinimu ir apsipirkimu. Teisingumo ministerija ir ši skundą persiuntė nagrinėti Kalėjų departamentui, nors, vadovaujantis Teisingumo ministerijos nuostatais, būtent ši ministerija rengia suėmimo, baudų ir probacijos vykdymo teisės aktų projektus. Įvertinus Pareiškėjo skundo turinį, manytina, kad Teisingumo ministerija, vadovaudamasi gero viešo administravimo, objektyvumo ir išsamumo principais, privalėjo išnagrinėti nuteistojo kreipimosi dalį dėl prašymo informuoti apie teisinio reglamentavimo pokyčius ir pagal savo kompetenciją suteikti nuteistajam jo prašomą informaciją.

18. LVAT savo praktikoje nuosekliai pažymi, kad kiekvienas viešojo administravimo subjektas veiklą vykdo teisės aktais nustatytos kompetencijos ribose. Kompetencija kaip kompleksas tam tikrų priemonių (uždaviniai, funkcijos, teisės ir pareigos, veiklos formos ir metodai) yra svarbiausia administracinio teisinio statuso sudėtinė dalis (2014 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A662-293/2014). Viešojo administravimo subjekto administracinį teisinį statusą sudaro tokie elementai kaip uždaviniai, funkcijos, teisės ir pan. Kiekvieno šio elemento vaidmuo nurodytame kontekste yra skirtingas, todėl jie negali būti tapatinami arba tam tikros analizės (sisteminės, loginės ir t. t.) būdu iš vienu išvedami kiti. Tai reiškia, kad viešojo administravimo subjekto administracinis teisinis statusas juridškai turi būti aiškiai ir konkrečiai apibrėžtas teisės aktuose (2013 m. liepos 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A662-1405/2013). Viešojoje teisėje taikomi įstatymo viršenybės ir teisinio apibrėžtumo principai lemia tai, kad visi viešojo administravimo subjektai turi tik tokius įgaliojimus, kurie jiems suteikti konkrečiomis teisės aktų normomis ir svarbu, kad institucijos, vykdydamos įstatymais joms priskirtą veiklą, veiktų tik taip, kaip numato teisės aktai (2014 m. kovo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-727/2014; 2015 m. liepos 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1547-502/2015; 2012 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A858-257/2012).

19. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Teisingumo ministerija, persiūsdama Kalėjų departamentui pirmąjį Pareiškėjo skundą, veikė pagal subsidiarumo ir efektyvumo principus, skundas persiūstas laikantis teisės aktuose numatytų terminų ir tvarkos, tačiau antrajame Pareiškėjo kreipimesi keliami klausimai dėl teisės aktų keitimo yra tiesiogiai susiję su Teisingumo ministerijos kompetencija ir tik ši institucija gali Pareiškėjui suteikti tikslingą informaciją, todėl darytina išvada, kad Teisingumo ministerijoje 2021-01-15 gauto Pareiškėjo kreipimosi dalis, kurioje teiraujama dėl teisinio reguliavimo pokyčių, buvo persiūsta nagrinėti Kalėjų departamentui nepagrįstai ir Pareiškėjo Skundas dėl galimai netinkamų Teisingumo ministerijos veiksmų, susijusių su jo kreipimosi dalies apie teisinio reguliavimo pokyčius nenagrinėjimu, pripažįstamas pagrįstu.

Dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

20. Pareiškėjas Skunde nurodė kad Kalėjų departamentui 2020-11-03 ir 2020-11-16 parašė skundus dėl Marijampolės pataisos namuose neveikiančio šildymo, skundai buvo persiūsti nagrinėti Marijampolės PN administracijai, nors pataisos namų administracija nesprendė problemos ir pateikdavo neteisingą informaciją. Kalėjų departamentui 2020-12-17 jis išsiuntė dar vieną skundą dėl Marijampolės PN atsakymo į skundą (dėl neveikiančio šildymo) teisėtumo. Kalėjų departamentas 2021-01-13 atsakyme nurodo, kad skundas atmestinas, nes šildymas Marijampolės pataisos namuose veikia, atsakyme remiamasi dvejų metų senumo Nacionalinio visuomenės sveikatos centro patikrinimo aktu.

21. Skundo tyrimo metu nustatyta:

21.1. Kalėjų departamentas 2020-11-12 gavo Pareiškėjo 2020-11-03 skundą dėl netinkamo šildymo ir 2020-11-18 raštu jį persiuntė nagrinėti pagal kompetenciją į Marijampolės PN. Pareiškėjas apie skundo persiuntimą buvo informuotas 2020-11-18 raštu.

Kalėjimų departamentas 2020-12-29 gavo Pareiškėjo 2020-12-17 skundą dėl Marijampolės PN atsakymo į jo skundą (dėl šildymo) įvertinimo. Kalėjimų departamentas, atsakydamas Pareiškėjui 2021-01-13 rašte nurodė, kad nėra pagrindo teigti, jog Marijampolės PN atsakyme yra pateikta melaginga informacija. Šildymas pataisos namuose buvo pajungtas 2020-10-21, įjungus centrinį šildymą, buvo sureguliuotas šilumos paskirstymas, kad visos patalpos būtų šildomos tolygiai. Kalėjimų departamentas, vertindamas Marijampolės PN atsakymo teisėtumą ir pagrįstumą, rėmėsi tik Marijampolės PN rašte išdėstytomis aplinkybėmis, pacitavo teiginius apie neišku kada atliktus patikrinimus, kurių metu nebuvo nustatyti temperatūrų režimo pažeidimai, papildomas aplinkybių tyrimas ar vertinimas nebuvo atliekamas.

21.2. Kalėjimų departamente 2020-11-26 buvo gauti du Pareiškėjo 2020-11-16 skundai dėl netinkamo maitinimo ir dėl šildymo. Kalėjimų departamentas Pareiškėjui atsakė 2020-12-11 raštu ir paaiškino, kad nuteistiesiems išduodamo maisto kokybė periodiškai tikrinama ir vertinama nepriklausomoje maisto tyrimo laboratorijoje, taip pat maisto kokybė bei kiekis kiekvieną mėnesį yra tikrinami Marijampolės PN direktoriaus įsakymu sudarytos Nuteistųjų maitinimo kontrolės komisijos. Pareiškėjas buvo informuotas, kad patikrinus paskutinių patikrinimų (dėl maisto patiekalų temperatūros, maisto porcijų ir valgyklos darbuotojų higienos normų laikymosi) protokolus pažeidimų valgykloje nenustatyta.

Pareiškėjui paaiškinta apie vegetarams tiekiamą maistą, suteikta informacija apie maitinimo išlaidų normas, nurodyti tai reglamentuojantys teisės aktai.

Atsakant į skundą dėl šildymo Kalėjimų departamentas paaiškino, kad tokio turinio jo skundas jau buvo persiųstas nagrinėti Marijampolės PN administracijai, todėl iš naujo nebus nagrinėjamas.

21.3. Kalėjimų departamentas 2021-01-08 gavo Teisingumo ministerijos persiūtą Pareiškėjo skundą dėl maitinimo. Kalėjimų departamentas šį skundą 2021-01-13 persiuntė nagrinėti Marijampolės PN, kurie atsakymą parengė 2021-01-28. Kalėjimų departamentas 2021-03-05 parengė Pareiškėjui papildomą atsakymą į jo Teisingumo ministerijos persiūtą skundą ir informavo, kad Kalėjimų departamentas inicijavo asmenų, laikomų pataisos įstaigose, paros maitinimo išlaidų normų peržiūrą bei pasiūlymų dėl poreikio jas keisti Teisingumo ministerijai pateikimą. Pareiškėjas taip pat buvo informuotas, kad Marijampolės PN, pasibaigus maitinimo paslaugų teikimo sutarčiai, nuo 2021-07-10 planuoja Kybartų sektoriuje pradėti nuteistųjų maitinimą ūkio būdu (kai maisto gaminimą organizuos pati įstaiga). Jei Kybartų sektoriuje nuteistųjų maitinimas ūkio būdu bus tinkamas, šis būdas bus diegiamas ir Marijampolės sektoriuje.

21.4. Kalėjimų departamentas 2021-01-22 gavo Teisingumo ministerijos persiūtą Pareiškėjo skundą, kuriame nuteistasis nurodė, kad pataisos įstaigoje veikiančioje parduotuvėje nėra pakankamo veganams vartoti tinkamų maisto prekių asortimento. Pareiškėjas pateikė nuomonę, kad veganams turėtų būti leidžiama pirkti daugiau daržovių ir vaisių, įvairių kruopų, dribsnių, bei prašė informuoti, ar numatoma keisti teisės aktus dėl maisto prekių įsigijimo.

Analogiško turinio 2021-01-18 skundą Pareiškėjas pateikė ir tiesiogiai Kalėjimų departamentui (gautas 2021-01-29). Teisingumo ministerijos persiūtą skundą Kalėjimų departamentas 2021-01-28 raštu persiuntė nagrinėti Marijampolės PN administracijai, o į tiesiogiai Kalėjimų departamente gautą analogiško turinio skundą 2021-02-25 pateikė atsakymą, kuriame išsamiai išaiškino nuteistajam maitinimo organizavimo tvarką, atkreipė jo dėmesį, kad 2020 m. buvo keičiami nuteistųjų valgiaraščiai, juos papildant naujais patiekalais, į veganams skirtą racioną įtraukiant naujų produktų, daugiau vaisių. Taip pat Kalėjimų departamentas informavo, kad neturi planų inicijuoti teisinio reguliavimo pokyčius, susijusius su įkalinimo įstaigose veikiančiose parduotuvėse veganams parduodamų vaisių ir daržovių didesniais kiekiais, nes fiziologines mitybos normas užtikrina visavertis maitinimas pagal valgiaraščius, o parduotuvių veikla – tai nuteistiesiems sudaryta papildoma galimybė įsigyti mėgstamų maisto produktų ir kitų prekių.

22. Vadovaujantis VAI įtvirtintu išsamumo principu – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo

nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus.

Skundų tyrimo metu Seimo kontrolieriui įvertinus Kalėjų departamento atsakymų Pareiškėjui turinį, akcentuotina, kad atsakymai į 2020-11-16 ir 2020-01-18 skundus yra išsamūs, pagrįsti teisės aktų nuostatomis, atsakoma į Pareiškėjo suformuluotus klausimus. Tačiau vertinant Kalėjų departamento 2021-01-13 atsakymą į Pareiškėjo 2020-12-17 skundą nustatyta, kad nurodytos aplinkybės nebuvo tikrinamos, atsakyme tik kartojami Marijampolės PN rašte nurodyti teiginiai, atsakymas nepagrįstas teisės aktų nuostatomis. Todėl darytina išvada, kad šis Kalėjų departamento atsakymas parengtas nesilaikant Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto objektyvumo principo, reiškiančio, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs, išsamumo principo bei neatitinka administraciniam sprendimui keliamų reikalavimų, nes administraciniame sprendime turi būti nurodyta administracinio sprendimo motyvai, teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės.

23. VAĮ 11 straipsnyje numatyta: jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme ar skunde išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl prašyme ar skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui.

Atkreiptinas dėmesys, kad Kalėjų departamentas, gavęs Teisingumo ministerijos persiūstus skundus, šiuos dar kartą persiuntė nagrinėti Marijampolės PN administracijai. Pastebėtina, kad, vadovaujantis Kalėjų departamento nuostatais, Kalėjų departamento veiklos tikslai yra dalyvauti nacionalinės bausmių vykdymo ir probacijos politikos formavimo procese organizuojant, koordinuojant ir kontroliuojant tinkamą ir vienodą probacijos, bausmių, baudžiamojo poveikio priemonių ir kardomosios priemonės – suėmimo vykdymą Kalėjų departamentui pavaldžiose įstaigose, nepažeidžiant asmens teisių ir laisvių. Kalėjų departamentas prižiūri ir kontroliuoja bausmių ir kardomosios priemonės – suėmimo vykdymą Kalėjų departamentui pavaldžiose įstaigose; teikia teisingumo ministrai siūlymus dėl teisinio reguliavimo, susijusio su bausmių vykdymu ir probacija, tobulinimo; organizuoja ir vykdo Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų centralizuotą materialinį ir techninį aprūpinimą; nagrinėja asmenų prašymus, skundus ir pranešimus, priskirtinus Kalėjų departamento kompetencijai. Kalėjų departamentas yra įgaliotas tvirtinti asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo taisykles ir valgiaraščius, kuriais remiantis vykdomas jų maitinimas, įskaitant specializuotus valgiaraščius, kurie aktualūs nagrinėjamu atveju (veganų maitinimo valgiaraščius).

Atsižvelgiant į išvardintų teisės aktų pacituotas nuostatas ir įvertinus Teisingumo ministerijos Kalėjų departamentui persiūstų Pareiškėjo skundų turinį, kyla abejonių dėl Kalėjų departamento sprendimo (dar kartą persiūsti šiuos skundus nagrinėti Marijampolės PN administracijai, nors skunduose nurodytų klausimų sprendimas priskirtas būtent Kalėjų departamento kompetencijai) pagrįstumą.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Kalėjų departamentas nenagrinėjo 2020-11-16 gauto Pareiškėjo skundo dėl šildymo pataisos namuose, vadovaudamasis Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 3 dalimi ir motyvuodamas, kad tokio turinio skundą jau anksčiau persiuntė nagrinėti Marijampolės PN administracijai. Pažymėtina, kad atsakymą Pareiškėjui į anksčiau Kalėjų departamento persiūstą skundą dėl šildymo Marijampolės PN parengė tik 2020-12-15, todėl lieka neaišku, kuria teisės norma vadovavosi Kalėjų departamentas, priimdamas sprendimą nenagrinėti 2020-11-16 gauto nuteistojo skundo. Be to, Pareiškėjas apie atsisakymą nagrinėti skundą turi būti informuojami per 5 darbo dienas, tačiau nagrinėjamu atveju tai nebuvo padaryta.

24. Pareiškėjas Skunde taip pat nurodė, kad buvo atsiuntęs skundą Seimo kontrolieriui, kurį

Seimo kontrolierius, tarpininkaudamas, persiuntė nagrinėti Kalėjų departamentui. Seimo kontrolierius Kalėjų departamento prašė atsižvelgti į nuteistojo pageidavimą neatskleisti jo asmens duomenų pataisos namų administracijai, tačiau Kalėjų departamentas skundą Marijampolės pataisos namų administracijai persiuntė su visais asmens duomenimis.

25. Tyrimo metu Kalėjų departamentas paaiškino, kad Pareiškėjo skundas buvo grindžiamas bendro pobūdžio teiginiais, nuogaustavimais dėl galimybės užsikrėsti koronavirusu. Pareiškėjas neskundė konkretaus Marijampolės pataisos namų darbuotojo veiksmų. Todėl, vadovaujantis Viešojo administravimo įstatyme įtvirtintu subsidarumo principu bei atsižvelgiant į aplinkybę, kad nėra skundžiami konkretūs Marijampolės pataisos namų direktoriaus veiksmai ar sprendimai, buvo priimtas sprendimas Pareiškėjo skundą persiųsti Marijampolės PN. Kalėjų departamento atsakingų asmenų teigimu, dėl žmogiškosios klaidos, bet ne dėl tyčinio veiksmo, skundą nagrinėjęs asmuo neatsižvelgė į Seimo kontrolieriaus prašymą neatskleisti Pareiškėjo duomenų ir inicijavo skundo persiuntimą. Pareigūnas buvo įspėtas ir paprašytas ateityje veikti rūpestingiau ir atidžiau bei laikytis gero administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų.

26. Tyrimo metu nustatyta, kad Marijampolės PN administracija į persiūtą Pareiškėjo skundą atsakymą parengė 2021-03-02. Atsakyme nurodyta, kad administracijos atstovai kalbėjo su Pareiškėju apie vienkartinį kaukių įsigijimo galimybes ir nemokamą jų dalinimą, apie panaudotų priemonių utilizavimą ir konsultavo kitais klausimais, susijusiais su izoliavimu, maitinimu, kratų atlikimu. Pareiškėjas 2021-03-02 Marijampolės PN administracijai įteikė prašymą nenagrinėti jo skundo, kurį Seimo kontrolierius persiuntė Kalėjų departamentui, nes nurodytos problemos išspręstos.

27. LVAT savo praktikoje pabrėžia, kad valstybės institucijos turi veikti kaip *bonus pater familias*, t. y. apdairiai ir rūpestingai (2013 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A520-2473/2013), turi aktyviai atlikti pozityvias pareigas, viena kurių – teikti visapusišką informaciją, susijusią su skundo ar prašymo nagrinėjimu (žr. 2015 m. liepos 31 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1547-502/2015).

28. Apibendrinant išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, kad Kalėjų departamento 2021-01-13 atsakymas į Pareiškėjo 2020-12-17 skundą parengtas nesilaikant Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto objektyvumo principo, reiškiančio, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs, išsamumo principo bei neatitinka administraciniam sprendimui keliamų reikalavimų, nes administraciniame sprendime turi būti nurodyta administracinio sprendimo motyvai, teisinis ir faktinis pagrindas arba kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės.

Kalėjų departamentas, atsisakydamas nagrinėti 2020-11-16 gautą Pareiškėjo skundą dėl šildymo, vadovavosi netinkama teisės norma, o apie atsakymą nagrinėti skundą Pareiškėjo neinformavo per 5 darbo dienas.

Kalėjų departamento sprendimai iš Teisingumo ministerijos gautus Pareiškėjo skundus dar kartą persiųsti nagrinėti Marijampolės PN administracijai, nors skunduose nurodytų klausimų sprendimas priskirtas būtent Kalėjų departamento kompetencijai, ir Pareiškėjo skundo persiuntimas su visais jo duomenimis, nors buvo prašoma to nedaryti, negali būti vertinamai kaip apdairi ir rūpestinga institucijos veikla.

Įvertinus visas šias aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundas dėl galimai netinkamų Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų, nagrinėjant jo skundus, pripažįstamas pagrįstu.

Atsižvelgiant į tai, kad Kalėjų departamento pareigūnas, kuriam buvo paskirta rengti

atsakymą į Seimo kontrolieriaus persiūtą Pareiškėjo skundą, jau buvo įspėtas ateityje veikti atidžiau, papildomų rekomendacijų šiuo klausimu Seimo kontrolierius neteiks.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

29. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos veiksų (neveikimo), susijusių su jo prašymo informuoti apie teisinio reglamentavimo pokyčius nenagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

30. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pareigūnų veiksų (neveikimo), susijusių su jo skundų nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

31. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Lietuvos Respublikos teisingumo ministrei rekomenduoja:

31.1. pakartotinai išnagrinėti Teisingumo ministerijoje 2021-01-15 gautą X skundą ir pateikti Pareiškėjui teisės aktų reikalavimus atitinkantį atsakymą (Seimo kontrolieriui pateikti šio rašto kopiją);

31.2. imtis priemonių, kad Teisingumo ministerijoje gauti pareiškėjų skundai, kuriuose keliami šios ministerijos kompetencijai priskirti klausimai, būtų nagrinėjami išsamiai ir atidžiai.

32. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad skundai, kurių klausimų sprendimas priskirtas Kalėjimų departamento kompetencijai, būtų tiriami atidžiai ir rūpestingai, o pavaldžioms institucijoms skundai persiunčiami tik tada, kai skundą gavusi institucija yra pajėgi kompetentingai atsakyti į pareiškėjų iškeltus klausimus.

33. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas